

upravo tako moglo razumjeti. Ako se pak riječ milad (ar. rođenje) spominje onda bi je trebalo prevesti ili objasniti da se misli na rođenje Isa, a.s.

2.2. Prilikom citiranja Ibn Kesira hatib to nije uradio na najbolji način jer prvi dio citata „Sve ove riječi nisu suprotstavljene,” je suvišan i čak se može reći da dovodi slušaoca u zabunu. Naime, ovaj dio rečenice se odnosi na različito tumačenje riječi emanet od strane komentatora ajeta, a ta njihova tumačenja nisu spomenuta u hutbi, te ovako spomenuta rečenica, koja je istrgnuta iz konteksta, ostavlja dojam da se ove riječi odnose na ajet. (Više v.: Tefsir Ibn Kesir – skraćeno izdanje, *Visoki saudijski komitet za pomoć BiH*, Sarajevo, 2002. god., str. 1086.)

2.3. Iako je hutba napisana jasnim i pitkim jezikom ipak u nekoliko slučajeva hatib je bio neprecizan i trebao je bolje formulirati rečenice. Tako npr. on za Allahove poslanike kaže: „svi oni vodili su računa i dosljedno izvršavali preuzete obaveze.” Rečenica bi trebala glasiti: „svi su oni vodili računa o preuzetim obavezama i dosljedno ih izvršavali.” Sličnih primjera ima još kao što su rečenice: „Tako se i položaj ili neka značajna funkcija u društvu ne daje nikom osim onome ko.” ili rečenica „preuzeli smo emanete i obaveze bez da nas je na to neko prisilijo.” Ima se osjećaj da su ove rečenice doslovno prevedene sa arapskog jezika. Hatib bi trebao koristiti kratke i jasne rečenice kako bi ih slušaoci bolje shvatili i lakše zapamtili. Prethodne rečenice bi trebale glasiti: „Tako se i položaj ili neka značajna funkcija u društvu daju samo on-

ome ko.” i druga rečenica „dobrovoljno smo preuzeli emanete i obaveze.”

2.4. Vrste emaneta koje je hatib spomenuo pri kraju hutbe, trebao je spomenuti na početku, i onda objasniti neke od njih. U hutbi je naznačena samo važnost emaneta i na kraju spomenuta jedna od posljedica gubljenja emaneta ili njegove pronevjere, manifestovana kroz nepravdu i nebrigu o slabima i potrebnima. Ovako koncipirana hutba ne nudi slušaocu jasnu i potpunu sliku ove važne i široke teme.

2.5. U hutbi su spomenuta tri ajeta i tri hadisa, s jedne strane, moglo bi se reći da je malo argumenata, obzirom da svaki upućuje na neki segment emaneta, ako se oni žele istaći. S druge strane, ako se, pak, želi tretirati samo značaj emaneta, onda je navedeno previše argumenata. Opći dojam je da se i isuviše brzo prelazilo preko navedenog ajeta ili hadisa. Svrha citiranja ajeta i hadisa je da se oni sprovedu u praksu, a njihovo navođenje bez komentara, primjera ili poučnog kazivanja koje se može preslikati u praksi ne ostavlja većeg traga kod slušaoca. Očit primjer potrebe za pojašnjenjem i komentaranjem ajeta i hadisa je kazivanje o Ebu Zerru El-Giffariju, r.a., čiji slučaj nije dovoljno pojašnjen, i može biti pogrešno shvaćen jer njegova slabost za javnu funkciju ne znači nedostatak emaneta na drugim poljima.

Ukratko, hutba je aktuelna i prezentovana je lahkim i pitkim jezikom. Moje iskrene čestitke hatibu na prezentovanoj hutbi i upućujem dovu Allahu da njegov i naš trud ukabuli.

NAŠA DJECA – NAŠA ODGOVORNOST I BUDUĆNOST

Hvala Uzvišenom i Milostivom Allahu, koji stvara čovjeka i poučava ga Kur'anu, koji je čovjeku podario razum i omogućio mu da saznaje i spoznaje. Neka je Allahov spas, mir i blagoslov na Allahova Poslanika, Muhammeda, a.s., na njegovu časnu porodicu, plemenite ashabe, njegove i nasljednike drugih Allahovih vjerovjesnika – učene ljude, na sve nas koji slušamo i učimo Allahovu riječ, nosimo šehadet u svome srcu i potvrđujemo ga svojim djelima.

U proteklim danima u većem dijelu naše zemlje počela je nova školska godina. Učenici su ponovo, a neki i po prvi put zasjeli u školske klupe i krenuli su na put sticanja znanja i usvajanja novih gradiva iz raznih predmeta. Isto tako, draga braćo, ni trunku manje važno nije da znamo da prema kalendaru Rijasetu IZ-e u BiH, sutra ako Bog da, počinje nova mektepska godina. To je povod da danas kažemo nešto o odgoju i obrazovanju naše djece, naravno u onom islamskom koji im garantuje uspjeh i spas na oba svijeta.

Svaka zajednica, svako društvo, ukoliko želi da ide putem prosperiteta, napretka, uspjeha i opstojnosti, mora dobro voditi brigu o mladima. Zapravo najkraći put do uspjeha jeste odgoj, edukacija i obrazovanje nadolazećih generacija. I iako nam se nekad čini da taj proces sporo protiče, djeca vrlo brzo odrastaju i stasavaju u mlade ljude koji traže svoje mjesto u društvu i vremenom preuzimaju breme odgovornosti, te samim tim društvu ili zajednici daju neku novu dimenziju. Ta dimenzija, dakako, može biti dobra ili loša. A ona zavisi ponajviše od nas i našeg angažmana na polju odgoja i obrazovanja mladih. Ne malo puta smo svjedoci kako smjenom generacija neka porodica ili zajednica dobija potpuno drugačije karakteristike. Jedan od možda najupečatljivijih primjera za to jesu fine, vjeri naklonjene, ugledne bošnjačke porodice koje su naslijedili oni koji samo znaju reći da im je „dedo bio hafiz“, ili ako hoćete: „Dok je nana bila živa ona se okretala ovako kad je klanjala.“ Naravno, hvala Allahu, ima i potpuno obrnutih primjera. Međutim, ako želimo, a trebalo bi da želimo da sačuvamo islam i obezbjedimo bolje uslove za njegovo življenje, onda ovi prvi sigurno djeluju zabrinjavajuće. Tim više što nisu nimalo rijetki. Da do toga ne bi dolazilo moramo da shvatimo da su mladi naš emanet i da smo mi odgovorni i zaduženi da ih izvedemo na selamet, na put spasa i uspjeha. Kada to shvatimo onda treba da se prihvatimo posla kako taj emanet ne bi iznevjerili. Pa krenimo redom. Najveća odgovornost leži na roditeljima. Djeca jesu najljepši ukras i velika radost i sreća, ali ona su istovremeno i iskušenje i obaveza. Treba se dobro pozabaviti oko njih, treba mnogo vremena odvojiti kako bi opravdali tu Allahovu blagodat i kako ih se sutra ne bismo zastidjeli, i ne daj Bože odveli i njih i nas u propast.

Zato Allah, dž.š., u Kur'anu poručuje:

"O vjernici, sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti, i o kojoj će se meleki strogi i snažni brinuti, koji se onome što im Allah zapovjedi neće opirati, i koji će ono što im se naredi izvršiti." (Et-Tahrim, 6.)

"Naredi čeljadi svojoj da namaz obavljaju i istraj u tome!" (Ta Ha, 132.)

Iz ovih ajeta jasno je da smo odgovorni za svoju čeljad, a ponajviše za djecu koja od nas treba da nauče kako da se odnose prema izazovima koji ih kroz život čekaju.

A kako se bolje brinuti nego podučiti svoje dijete onome što je dobro, odgajati ga u duhu islamskih vrijednosti, čistoće duše i tijela, uljudnog ponašanja, poštenog rada, strpljivosti, ustrajnosti itd. Naravno da bismo to postigli, prvo mi moramo biti takvi, a onda to ličnim primjerom pokazati svojoj djeci. Danas je vrijeme kada su djeci dostupne mnoge informacije, kako dobre tako i loše, koje oni vrlo brzo pamte. Zato je potrebno što više vremena provoditi sa djecom kako bi im objasnili šta to valja, a šta ne i zašto je nešto dobro, a nešto nije. Nažalost mnogi roditelji su svjesno ili nesvjesno svoju ulogu velikim dijelom prepustili ili ulici, ili tehnologiji (TV, internet) jer se to pokazao kao efikasan način da se "odmore" od svoje vlastite djece. Rezultat toga su djeca koja su sklona nasilju, nemoralu, delikvenciji i inim drugim negativnim oblicima ponašanja. Postavljam pitanje svim roditeljima: "Da li biste dopustili nekom sumnjivom vozaču da vozi vaše dijete?" Ako ne biste, a vjerujem da ne bi, onda znajte da ste vi za volanom na putu odgoja svoje djece, pa čvrsto

držite volan i budite na oprezu. I zapamtite, Poslanik, a.s., poručuje: *"Roditelj je obavezan prema djetetu: da mu da lijepo muslimansko ime, da ga lijepo odgoji, da ga poduči pismenosti, plivanju i odbrambenim vještinama, da ga izdržava imovinom zarađenom na dozvoljen način i da mu pomogne da se oženi, odnosno, ako je kćerka, uda kad dođe vrijeme za to."* (Hakim)

"Ne može roditelj ostaviti, niti pokloniti svome djetetu niša bolje od lijepog odgoja." (Tirmizi)

"Kada čovjek umre njegova djela prestaju osim u tri slučaja: trajne sadake, znanja kojim se ljudi koriste i dobrog djeteta koje dovi za njega." (Muslim)

Odmah nakon roditelja, tu su ostali članovi porodice koji su također dužni da ukažu na sve negativnosti u ponašanju djece i da roditeljima pomažu u njihovoj plemnitoj misiji.

Da bi roditelj imao koliko toliko lakši zadatak tu su mektebi i vjeronauka u školi gdje djecu čekaju njihovi muallimi-vjeronaučitelji. Oni treba da ih dočekaju sa osmijehom, sa lijepom riječju, te da svojim ponašanjem, izlaganjem i nastupom plijene njihovu pažnju. Sigurno nimalo lahka zadaća, ali je to zato velika čast, jer muallim je bio i naš Poslanik, Muhammed, a.s., koji je pohvalio one koji imaju znanje pa to znanje prenose drugima. Zar to nije dovoljan podstrek da damo sve od sebe da u prenošenju istine budemo što bolji. Muallimi djeci trebaju pomoći da steknu još više znanja o osnovama vjere i njihovoj praktičnoj primjeni, iskazivanju ljubavi prema Allahu, dž.š., prema Njegovom Poslaniku, prema Kur'anu, prema džamiji i džematu, te o njihovim pravima i dužnostima, o onome što im je dozvoljeno i zabranjeno itd. Ovdje treba istaći jednu vrlo važnu stvar, a to je da iako smo, hvala Allahu, dobili časove vjeronauke u školi, oni ipak nisu dovoljni. Zato deviza pojedinih roditelja kako nema potrebe za mektebom kada ima vjeronauka u školi, te zbog toga ne šalju svoju djecu u mekteb, nikako ne stoji. Uloga mekteba u procesu odgoja i obrazovanja djece je nezamjenjiva. U školi djeca (zbog ambijenta i uslova) nisu u mogućnosti da nauče ispravno klanjati, da postanu plemeniti učaci časne Knjige Kur'ana, da nauče dobro mujeziniti, obaviti namaz itd. To su samo neke prednosti mekteba u odnosu na vjeronauku, naravno ne previđajući i činjenicu da vjeronauka ima prednosti nad mektebom, a to su u prvom redu redovnost i preciznost. Zbog svega gore navedenog mora postojati više volje i kod roditelja i kod muallima kako bi što više djece pohađalo mekteb i kako bi mektepska nastava polučila što bolje rezultate. Nažalost kod nas je praksa, kao i u mnogim drugim pitanjima, da se loptica odgovornosti prebacuje s jednih na druge (roditelji na muallime, muallimi na roditelje), a djeca ispaštaju. Komunikacija muallim-roditelj ne smije izostati, a i džematski odbori proces mektepske nastave treba da vjerno prate i poduzimanjem određenih aktivnosti još više je unapređuju. Ovako bi trebalo da funkcioniše jedan mekteb, zato draga braćo, pronađimo sebe u jednoj od ovih kategorija i učinimo ono što je do nas, za bolje sutra i nas i naše djece.

Na kraju i svi muslimani, svaki pojedinac snosi dio odgovornosti jer svako od nas treba da mladima bude lijep primjer, tako da trebamo pripaziti na svoje ponašanje u prisustvu djece. Također, obaveza muslimana je da naređuje dobro, a odvraća od zla i u tom smislu, naše najmlađe trebamo uvijek lijepo nasavjetovati, a ne zavoditi ih u grijeh.

Ovo je samo jedan pokušaj da nas sve potaknem na razmišljanje o svojim ulogama i o načinu kojim bi ako Bog da trebali od djece izgraditi moralne, karakterne i stabilne ličnosti, te steći Allahovo zadovoljstvo i odgovoriti na emanet koji nam je povjeren. Da nas Allah, dž.š., pomogne na tome putu.

Molim Allaha, dž.š., da svim školarcima, polaznicima mekteba u ovoj školskoj i mektepskoj godini podari puno uspjeha i Svoju pomoć na putu sticanja znanja i usvajanja novog gradiva

Svim roditeljima neka Uzvišeni dadne snage i mudrosti da svoju djecu odgajaju na pravi način, a muallimima i ostalim vjersko-prosvjetnim radnicima sabura i umijeća u prenošenju znanja i podučavanju. Molim Allaha, dž.š., da nam bude na pomoći u svim našim zadacima, da nam olakša njihovo izvršavanje i sačuva nas od teških iskušenja. Amin!

Recenzija - hfz. Mensur ef. Malkić

Autor, hatib je izborom teme *Naša djeca – naša odgovornost i budućnost*, kao i načinom, stilom iskaza i kompozicijom hutbe pokazao i praktično predstavio hutbu koja može biti lijep urnek hatibima, kako i na koji način se hutba piše, odnosno govori.

Od početka do kraja hutba sadrži sve elemente i odrednice naslovljene teme, kur'anske ajete i Poslanikove, s.a.v.s., hadise, te osobne ideje i stavove, koji se polagahno, na razumljiv i prijemčiv način prezentiraju, objašnjavaju, nižu i slažu, te na kraju, zaokružuju logičnim i jasnim zaključkom.

Mada ne može postojati različit i drugačiji stav o temi ove hutbe, kada je u pitanju njena univerzalnost i aktualnost, čini nam se ipak, da neće biti suvišno ako kažemo da je autor odabrao jednu od najznačajnijih među aktualnim temama današnjice, što on i naglašava, odnosno, prije svega ističe potrebu tretiranja ove teme na početku, kako nove školske, tako i nove mektepske godine, ali uz naglasak izričite odgovornosti roditelja za odgoj djece.

Također, navodeći dobre i loše primjere odgojnih postupaka naših prethodnika fokusira našu pažnju na govor koji slijedi, na savjete i preporuke, odnosno kur'anske ajete iz kojih te savjete i preporuke i crpi, a potom nas usmjerava na potrebu praktične primjene Poslanikovih hadisa u našem postupanju i ophođenju prema djeci.

Autor u prvi plan stavlja roditelja, kao prvog i osnovnog subjekta odgovornog za odgoj svoga djeteta, apostrofirajući njegov osobni primjer, odnosno potrebu da roditelj svojim osobnim primjerom pokaže i potakne svoje dijete da ga *kopira* i slijedi u dobru, u prakticiranju islamskih obaveza i dužnosti, namaza, posta, zekata, kao i njegovanju islamskog ahlaka i razvijanju plemenitih osobina i svojstava.

Upozorenjem, da ne smijemo sebe dovesti u situaciju da dijete prepustimo ulici ili savremenim načinima zabave, kako bi se „odmorili“ od djeteta, hatib nas stavlja na ispit pred samim nama, kako bi sami ocijenili svoj odnos i ponašanje prema svojoj djeci, i dakako korigovali se i popravili ukoliko se ocijenimo negativnom i neprihvatljivom ocjenom.

Ne ostavljajući ni jedan segment odgoja djece postrani, i ne umanjujući značaj jednog naspram drugog, on gotovo u istu ravan stavlja i porodicu, i mekteb, i školu, odnosno časove vjeronauke. Tako trojac roditelj – muallim – nastavnik/vjeroučitelj čine trougao u čijem središtu je dijete, koje u takvim korelacijama ni jednog trena nije ostavljeno bez izravnog odgajateljskog uplitanja u njegov duhovni rast i razvoj.

Isto tako ističe i značaj svakog pojedinca, odnosno zajednice u kojoj dijete odrasta, na njegovo buduće ponašanje. Ovakvim, specifičnim vjersko-pedagoškim pristupom, a u isto vrijeme toplim roditeljskim pristupom hatib će zasigurno zadržati pažnju i pozornost slušateljstva, dakako i čitateljstva, tijekom cijele hutbe.

I na kraju kazavši da je hutba „samo jedan pokušaj da sve potakne na razmišljanje o ulogama i o načinu na koji bi trebali od djece izgraditi moralne, karakterne i stabilne ličnosti“, želimo naglasiti, da taj izuzetno uspješni *pokušaj* ostavlja najbolji utisak na slušateljstvo, a također je i zalog da će to isto slušateljstvo dugo promišljati o ovoj hutbi, porukama i savjetima iznesenim u njoj, i dakako, truditi se, zbog svega rečenog, da se svrsta u red svijetlih i pozitivnih primjera zbog osobnog odnosa, pristupa i postupanja pri odgoju svoje djece, budućih generacija.

Recenzija - Ahmed ef. Purdić

1. Objektivna kritika podrazumijeva da se spomenu pozitivne i negativne karakteristike predmeta kritike. Ja ću početi sa pozitivnim odlikama ove hutbe a to su:

1.1. Hatib je uvažavajući uobičajeni redoslijed počeo hutbu sa zahvalom Allahu i salavatom na Poslanika, ali je na lijep i indirektan način tokom zahvale nagovijestio temu.

1.2. Tema i naslov su primjereno odabrani s početkom školske i mektebske godine.

1.3. Precizno navođenje sura i broja ajeta kao i hadiskih zbirki iz kojih su hadisi citirani.

1.4. Naglašavanje da je u dobrom odgoju i obrazovanju spas i uspjeh na oba svijeta. Nažalost, nekada pojedini hatibi govoreći o dobrim djelima spominju samo ahiretske koristi od tih djela, a zaboravljaju naglasiti činjenicu da od primjene bilo kojeg islamskog propisa imamo i ovdunjalučku korist. Ovdje to nije slučaj.

1.5. Hutba je napisana jasnim i pitkim stilom u kojem nema stranih i nepoznatih riječi tako da je razumljiva. Posebno bih istakao slikovito poređenje roditelja – odgajatelja sa vozačem auta.

1.6. Uključivanje u odgojni proces djeteta, pored roditelja, i ostale članove porodice kao i uključivanje muallima, džematskog odbora, pa i svih muslimana.

1.7. Objašnjenje da se vjeronauka i mektebska nastava ne isključuju, nego se međusobno nadopunjuju.

1.8. Hatib slušaocce podstiče na djelovanje i angažman zato često spaja ili veže naše želje, radosti i nade za trud, rad i odgovornost. Hutbu je naslovio: „*Naša djeca - naša odgovornost i budućnost*“. Tokom hutbe vezao je želju za prosperitetom i napretkom sa brigom o mladima, te naglasio da su djeca ukras i radost, ali i iskušenje i obaveza.

1.9. Završna dova se uklapa sa sadržajem hutbe.

2. Ova hutba pored navedenih odlika ipak, po mom mišljenju, ima i nekih nedostataka kao što su:

2.1. Prijevod ajeta je trebao biti spomenut na početku hutbe. Stiče se dojam da su ajeti i hadisi, a pogotovu hadisi, spomenuti više radi forme jer nisu dovoljno tretirani i pojašnjeni. Nisu iskorištene njihove poruke i značenja.

2.2. U hutbi je primjetna hatibova elokvencija ali ipak u nekoliko slučajeva nije najbolje formulisao svoje misli. On kaže: „...*tako da trebamo pripaziti na svoje ponašanje u prisustvu djece*,“ (kao da ne treba uvijek voditi računa o svom ponašanju), kasnije kaže: „*naše najmlađe trebamo uvijek lijepo nasavjetovati, a ne zavoditi ih na grijeh*.“ (lijepim savjetom upućivati na dobro, a nikako podsticati na zlo). Posebno je uočljiva njegova česta upotreba riječi „treba“ i „mora“ te njihovih izvedenica „trebamo“, „moramo“ isl. Često ponavljanje bilo koje riječi izaziva odbojnost kod slušalaca, a pogotovu ako se tim riječima naglašava da oni nešto moraju. U nekim slučajevima te su se riječi mogle zamijeniti drugim riječima ili potpuno izostaviti kao što je u riječima: „*a ponajviše za djecu koja od nas treba da nauče kako da se odnose prema izazovima*“ Ova misao se mogla reći i sljedećom rečenicom: „*a ponajviše za djecu koja će od nas učiti kako da se odnose prema izazovima*.“

2.3. Hatib u jednom momentu poziva slušaocce „*da čuvaju islam i obezbijede bolje uslove za njegovo življenje*“, mislim da je ovdje došlo do zamjena teza jer mi ljude trebamo pozivati da sačuvaju sebe i obezbijede sebi bolje uslove za život, objašnjavajući im da će to jedino postići potpunom primjenom islamskih propisa. U takvim

prilikama trebamo naglašavati ovodunjalučku korist od primjene islamskih normi.

2.4. Časove vejronuake nismo dobili, nego smo se za njih izborili, i taj proces borbe za svoja prava je trajan.

2.5. Hutba je malo preduga. Možda je uvodni dio ili govor o ulozi muallima mogao biti kraći. Općenito mislim da je u ovoj hutbi previše pažnje posvećeno ulozi muallima u odgojnom procesu djeteta, a neki drugi kao što su starija braća i sestre, komšije i sl. nisu uopće spomenuti.

2.6. U hutbi se spominje puno činjenica, konstatacija o opće poznatom, a slabo ili nikako se daju smjernice i savjeti

kako stanje popraviti.

Na kraju može se reći da hutba ima smjer, logičko izlaganje, malo preopterećena općepoznatim konstatacijama i svakodnevnim stanjem koje nije skriveno slušaocima hutbe. Zbog tog nabiranja izostali su konkretni savjeti kako stanje popraviti. Poruke na kraju hutbe su naznačene, ali prethodno nisu obrađene i apostrofirane da bi nosile duboku i znamenitu poruku te tako ostavile snažan dojam kod slušalaca. Pored svega navedenog, čestitam hatibu na uloženom trudu i uspješno napisanoj hutbi, uz molbu Allahu da mu ukabuli njegov trud.

Summary

SECTION "MUALLIM'S HUTBA (SERMON)"

The New Muallim publishes *hutbas* (sermons) of active imams and *hatibs* (imams delivering the *hutba*). There are reviews along with the *hutbas*, so that together they make a whole. The reviews are written by those who listen to *hutbas*. The reviews are not intended to be valorizing; rather, they aim to improve upon the *hutba*, analyzing it as a public statement by an imam and critically evaluating the statement. The reviewers react at those aspects which they consider important for a *hutba* (its length, quality, message, presentation, literacy level, formulation, etc.).

الموجز

باب "خطبة المعلم"

تنشر مجلة «المعلم الجديد» خطب الجمعة لبعض الخطباء والأئمة، ويضم الباب - إلى جانب الخطبة - مراجعات تشكل مع الخطبة وحدة متكاملة. يكتب المراجعون أشخاص استمعوا للخطبة. وليس الهدف الأول منها تقديم تقويم للخطبة، إنما الهدف هو تحسين الخطبة من حيث كونها ممارسة علنية يقوم بها الإمام. وتقديم لحة نقدية عن تلك الممارسة. يناقش المراجعون الجوانب التي يرونها مهمة في الخطبة (طول الخطبة، رسالتها، أسلوب إلقائها، ترتيبها وبلاغتها، الخ).